

МЕТА І ЗАВДАННЯ ЗДОБУТТЯ ЗАСУДЖЕНИМИ ОСВІТИ У ПЕНІТЕНЦІАРНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Петренко Р. І.

*аспірант кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка*

*Науковий керівник: **Івах С. М.***

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
м. Дрогобич, Львівська область, Україна*

Освіта є основною умовою розвитку особистості, суспільства, нації та держави, запорукою її успішного майбутнього. Вона відтворює і нарощує інтелектуальний, духовний та економічний суспільний потенціал, стаючи стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені. Конституційним правом на отримання освіти володіє кожен громадянин нашої країни, у тому числі й особи, позбавлені волі. Вони, як і всі вільні українці мають право на отримання безоплатної повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти різних форм навчання, що уможливорює гармонійний усебічний розвиток особистості, одержання окресленого обсягу якісних знань, умінь, навичок та професійної кваліфікації.

Адже позбавлення волі не позбавляє людину можливості її подальшого розвитку, підвищення рівня освіти, здобуття інформації. Науково доведено, що зростання рівня злочинності пропорційне проблемам соціально-економічного та культурно-освітнього розвитку держави. Саме тому важливою і невід'ємною частиною виправлення засуджених може і має стати процес навчання і освіта як його результат, котра згодом стане важливим елементом їх соціальної адаптації й реабілітації після відбування покарання.

Загальновідомо, що основною метою покарання є не стільки саме покарання у вигляді обмеження свободи, як виправлення засудженого, а стати на шлях виправлення йому може допомогти саме отримання освіти, завдяки якій правопорушник переосмислює свої колишні

аморальні життєві цінності, стає самостійною і самодостатньою особистістю.

З огляду на це мета отримання освіти засудженими полягає у забезпеченні їм шансу на виправлення та ресоціалізацію. З іншого боку, як наголошує С. Сюр, мета виправлення злочинця буде повністю досягнута у тому разі, коли він «...не лише відмовиться від вчинення нових злочинів, буде дотримуватися законів та правил людського співжиття, а й коли в результаті глибокої виховної роботи відбудеться докорінна перебудова його свідомості. Така перебудова психіки та внутрішня переорієнтація людини щодо явищ навколишнього світу та власної поведінки дасть змогу засудженому бути законослухняним громадянином не в результаті погрози можливого покарання, а в силу усвідомлення правильності своєї поведінки» [3, с. 187].

Одними з основних складових освітнього процесу у пенітенціарних вітчизняних закладах є програми навчання, спрямовані на успішну ресоціалізацію засуджених, поліпшення їхньої поведінки та підвищення почуття особистої гідності. Як зазначають фахівці, «Специфіка засвоєння знань правопорушниками, які навчаються, включає кілька аспектів: 1) засуджені – дорослі люди, які мають життєвий досвід і відповідні знання, уміння й навички; 2) у багатьох осіб, позбавлених волі, склався певний стереотип мислення, ними надбані конкретні навички розумової діяльності; 3) частина ув'язнених має помилкові, хибні уявлення, поняття й переконання, особливо у сфері моральності і права; 4) багато засуджених володіють професійним досвідом, знаннями, у тому числі і кримінальними» [1, с. 82–83]. Ці особливості необхідно обов'язково враховувати виховникам при побудові освітнього процесу у пенітенціарних закладах.

Упродовж навчання педагогам-пенітенціаріям передовсім слід формувати у засуджених мотиви-стимули, що спонукають до оволодіння знаннями й надають можливість засвоїти нові види діяльності в умовах ринкової економіки, оскільки у зв'язку з переходом на ринкові відносини з'явилися й нові професії (підприємець, банківський працівник, брокер, маркетолог тощо).

Як відомо розрізняють, мотиви зовнішні і внутрішні. До зовнішніх належать всі стимули і спонуки, що мотивують до мети ззовні: вимоги близьких, похвала вчителів, очікування майбутніх благ та користі. Внутрішні мотиви навчання засудженого охоплюють ті, які слугують досягненню певної мети (наприклад, отримання цікавої і добре оплачуваної професії; вступ після звільнення до середнього або вищого навчального закладу, а також інтерес до знань). Такі мотиви є оптимальними з педагогічного аспекту, а їх формування визначає найважливіше завдання вчителя. Звісно, на процес навчання ув'язнених

суттєво впливають особливості їх особистості. Ставлення до набуття знань складається залежно від того, наскільки засуджені розуміють і усвідомлюють значущість отримання освіти, спеціальності, в якому психічному стані перебувають, чи мали вони перерви у навчанні, чи сформовані у них навички навчальної роботи, чи розвинуті у них пізнавальні потреби тощо [2, с. 139].

Як бачимо, освіта засуджених належить до контексту загальних проблем, що характеризують стан і тенденції розвитку всієї пенітенціарної системи держави, та є актуальним і нагальним питанням, яке потребує пильної уваги, докладання значних зусиль і невідкладного розв'язання. Отримання загальної та професійно-технічної освіти особами, які відбувають покарання в місцях позбавлення волі, – безумовно перспективний напрям виховної роботи та один із достатньо ефективних способів попередження злочинності в установах виконання покарань, що у підсумку гарантує дотримання основних конституційних прав і свобод засуджених.

Література:

1. Калашник Н. Г., Максимова Н.Ю., Янчук О.Б. Соціально-психологічні аспекти оптимізації навчально-виховного процесу в закладах освіти при виховних колоніях для неповнолітніх засуджених : метод. рек. Київ, 2009. С. 82–83.

2. Науково-практичний коментар до Кримінально-виконавчого кодексу України / І. Г. Богатирьов, О. М. Джужа, О. І. Богатирьова, Є. М. Бодюл та ін. ; за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. І. Г. Богатирьова. Київ : Атіка, 2010. 344 с.

3. Сюр С. В. Освіта засуджених в установах виконання покарань Державної пенітенціарної служби України. *Теоретичні та практичні проблеми удосконалення діяльності кримінально-виконавчої системи України* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (4 травня 2011 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ. 2011. С. 186–188.